

ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๐๕

๑. ฐานกรณ์ คืออะไร ? พยัญชนะไหนบ้างที่เกิดในคอ ห พยัญชนะ ในคำว่า ปญโห เกิดในฐานไหน เพราะเหตุไร ?

๒. ในสนธิ ๓ อย่าง ต่างก็มีอาเทศสนธิกริโยปกรณ์ด้วยกัน มีข้อสังเกต ให้เห็นว่า ต่างกันอย่างไร ฯ คำต่อไปนี้เป็นเมื่อสนธิแล้ว ได้รูปเป็นอย่างไร นตฺถิ-เอตฺ, ปฏฺวิ-อาคจฺจติ, สเมตฺ-อายสฺมา, ตํ-เอว ฯ

๓. จงประกอบสังขยาแทนตัวเลขที่แสดงไว้ ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์

ก. ๓ อุปฺปลานิ อุทเก ชาตานิ ฯ

ข. ๑๙ นารีโย นหฺนายน นที คตา ฯ

ค. ๒๓ กุมารานํ อจาริโย คามํ ปวิฏฺโจะ ฯ

ฌ. ๓๓ ชนฺนํ ลาโภ อุปฺปนฺโน ฯ

ง. ตสฺส ชีณาสวานํ ๑๐๐,๐๐๐ ปริวาริ ฯ

๔. สมาส ต่างจาก สนธิ อย่างไร ฯ ปวตฺติตปวธมฺมจกฺโก (ภควา) อมาตาปิตุสฺสวฺโฒ (กุกฺกุฏ) เป็นสมาสอะไรบ้างจงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๕. ในตํสสฺตติตํทริต มีปัจจัยกี่ตัว อะไรบ้าง ใช้ลงแทนศัพท์อะไร ? นิยมประกอบ ในศัพท์ต่างกันอย่างไร ? สทฺโธ ลงปัจจัยอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาด้วย ฯ

๖. จงประกอบธาตุในวงเล็บเป็นกิริยาอาชยาด (ปัจจุบันกาล) ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์

ก. มหาปจฺวี เทวธา (ภิท) ฯ

ข. (ทา) ปน เต คหฺปติ กุเล ทานํ ฯ

ค. กิณฺเต (ลภ) ฯ

ฌ. สีลฺวา ทุกฺขา (มฺจ) ฯ

ง. สามเณฺรณ อยํ สาฏฺโโก (คห) ฯ

๗. กิริยากิตก มีเครื่องประกอบต่างจากกิริยาอาชยาดอย่างไร ฯ

อนฺต มาน ปัจจัย บอกรากอะไร และเมื่อเป็นกิริยาของนามที่เป็นอิตถิลจฺจิตฺตํต้องทำอย่างไร ฯ นิพฺพานคามินิ (ปฏฺวิปทา) ลง ปัจจัยอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓ ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. ฐาน คือที่ตั้งที่เกิดของอักขระ ๒ วรรณ คือที่ทำอักขระ ๒ ก ข ค ฉ ง ห เกิดในคอ ห พยัญชนะ ในคำว่า “ปัญโห” นั้น เกิดแต่อก เพราะ ห พยัญชนะที่ประกอบเกิดในคอตามฐานเดิมของตน ๒

๒. มีข้อสังเกตให้เห็นว่าต่างกันดังนี้ อาเทศในสระสนธิ หมายถึงการแปลง สระเป็นพยัญชนะ เช่น ดยสฺส (เต+อสฺส), ในพยัญชนะสนธิ หมายถึงการแปลง สระเป็นพยัญชนะ เช่น อิจฺจเว (อิตฺติ+เอว แปลง ดย ซึ่งเป็นอาเทศสระสนธิก่อนแล้วเป็น จจ) ในนิคคหิตสนธิ หมายถึงการแปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะ เช่น ฐมฺมญฺจเร (ฐมฺม+จเร)

คำต่อไปนี้เมื่อสนธิแล้วได้รูปดังต่อไปนี้ :-

นตฺถิ+เอตํ	เป็น	นตฺถเอตํ
ปฏฺฐิ + อากจฺจติ	"	ปจฺจจากจฺจติ
สเมตฺ + อายสฺมา	"	สเมตฺตายสฺมา
ตํ + เอว	"	ตณฺณเวย, ตเทว, และ ตเมว ๒

๓. ประกอบเป็นสังขยาได้ดังนี้

- ก. ตีณิ อุปฺปลาณี อุทเก ชาตานิ ๒
- ข. เอกฺกนวิสฺติ นารีโย นฺหานาย นที คตา ๒
- ค. เตวีสฺติยา กุมารานํ อจฺจริโย คามํ ปวิฏฺฐโจ ๒
- ฌ. เตตฺตีสาย ชนนานํ ลาโภ อุปฺปนฺโน ๒
- ง. ตสฺส ชีณาสวานํ สตสฺสสฺสํ ปรีวารโ ๒

๔. สมาสต่างจากสนธิอย่างนี้ คือ สมาส ได้แก่ การย่อนามศัพท์ ตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไปเข้าเป็นบทเดียวกัน โดยลบลวิภคิตศัพท์หน้าบ้าง ไม่ลบบ้าง เช่น เสฏฺฐิจฺจุตฺโต, เทวานมฺินฺโห เป็นต้น ส่วนสนธินั้น ได้แก่ การต่อศัพท์และอักขระให้เนื่องกันด้วยอักขระ เพื่อย่นอักขระให้น้อยลง เป็นอุปการะในการแต่งฉันท์ และทำคำพูดให้สละสลวยดีขึ้น เช่น วุตฺตมฺปิ เจตํ เป็นต้น ๒

ปวตฺติตฺตปวรฐมฺมจฺกโก (ภควา) เป็นตติยาตุลยาธิกรณพหุพพิหีสมาสมือวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส และ วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส เป็นภายในตั้งวิเคราะห์ ตามลำดับดังนี้ :-

อว. กัมม.	วิ. ฐมฺโม เอว จกํ ฐมฺมจกํ	
วิ. บุพพ. กัมม.	วิ. ปวํ ฐมฺมจกํ ปวรฐมฺมจกํ	
ตติ. ตฺล. พหุพ.	วิ. ปวตฺติตฺตํ ปวรฐมฺมจกํ	กํ เยน โส ปวตฺติตฺตปวรฐมฺมจกโก

(ภควา)

อมาทาปิตุสฺสวฺโฒ (กุกฺกโฏ) เป็นฉฺฉฐีตฺตปฺปฺริส มฺชฺฌเณโลปสมาส มือสมาหารทวันทว และ อุกฺยตฺตปฺปฺริสสมาส เป็นภายใน มีวิเคราะห์ตามลำดับ ดังต่อไปนี้ :-

อสมาหาร ทวันทว. วิ. มาตา จ ปิตา จ มาตาปิตโร
 อุกย. ตัป. วิ. น มาตาปิตโร อมาตาปิตโร
 จัญฐี. ตัป. มัชฌะโลป. วิ. อมาตาปิตูณฺ สนฺตึเก สฺวํชฺโฆ อมาตาปิตุสฺวํชฺโฆ
 (กุกฺกุโฆ) ๕

๕. ในทศสัทธิตัทธิตมีปัจจัย ๙ ตัว คือ วี ส สี อิก อี ร วนฺตุ มนฺตุ ฌ, ใช้ลงแทน “อตุถิ” ศัพท์. นิยมประกอบในศัพท์ต่างกัณดังนี้:-

วี นิยมลงประกอบกับศัพท์ที่เป็น อา การันต์ อิตถิลิงค์ เช่น เมธาวิ, มายาวิ ๕

สี นิยมลงประกอบกับศัพท์มโนคณะบางศัพท์ เช่น ตปสี, ยสสี ๕

วนฺตุ นิยมลงประกอบกับศัพท์ที่เป็น อ อา การันต์ เช่น สีลวา, ปญฺญา ๕

มนฺตุ นิยมลงประกอบกับศัพท์ที่เป็น อี อุ การันต์ เช่น สติมา, จกฺขุมา ๕

ส่วนปัจจัยนอกนี้ไม่นิยมแน่นอนอนสุดแต่จะเหมาะ ๕

สทฺโธ ลง ฌ ปัจจัย มีการวิเคราะห์ดังนี้ :- สทฺธา อสฺส อตุถิตฺติ สทฺโธ ๕

๖. ประกอบดังนี้:-

ก. มหาปจฺวี เทวธา ภิชฺชติ ๕

ข. ทียติ (ทียยติ) ปน เต คหปติ กุเล ทานํ ๕

ค. กิณฺเต ลพฺภติ ๕

ฌ. สีลวา ทุกฺขา มุจฺจติ ๕

ง. สามเณเรณ อยฺ สากฺโก คยฺหติ ๕

๗. กิริยาภิตกัประกอบด้วยวิภัตติ กาล วจนะ ชาติ วาจก ปัจจัย เหมือน อาชฺยาต ต่างแต่ไม่มี บท และ บุรุษ เท่านั้น ๕

อนฺต มาน ปัจจัย บอกรัจจุบันนกาล เมื่อเป็นกิริยาของนามที่เป็นอิตถิลิงค์ อนฺต ต้องลง อี ปัจจัย เครื่องหมายอิตถิลิงค์ เช่น คจฺจมานา แล้วแจกตามแบบ “กณฺญา” ๕

นิพฺพานคามินี (ปฏฺธิปทา) ลง ฌี ปัจจัย ตั้งวิเคราะห์ดังนี้ :-

นิพฺพานํ คจฺจาเปติ สีเลนาคิ นิพฺพานคามินี (ปฏฺธิปทา) ๕
